

УДК 598.2(477.44-751.1)

**ФАУНІСТИЧНА СТРУКТУРА ОРНІТОЛОГІЧНОГО ЗАКАЗНИКА
МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ «ІВАНЬКІВСЬКИЙ»**

Матвійчук О.А., к.б.н., доцент, Поліщук Т.В., магістрант
e-mail: moavinni@gmail.com

Вивчена фауністична структура орнітоценозів урочища в південних околицях с. Іваньки Липовецького р-ну Вінницької області задля створення орнітологічного заказника місцевого значення. Польові дослідження проводилися впродовж усіх сезонів 2018-2019 років; також були опрацьовані матеріали наукових публікацій, фахової літератури, усні повідомлення орнітологів. Встановлена специфіка топічних та трофічних зв'язків авіфауни урочища; визначені види тварин, які підлягають охороні згідно міжнародних та національних природоохоронних конвенцій.

Ключові слова: авіфауна – видова структура – заказник «Іваньківський» – птахи – екологічні групи – видове багатство – охорона птахів.

The faunal structure of the ornithocenoses of the tract in the southern suburbs of the village of Ivanky of the Lipovetsky district of Vinnytsia region was studied for the purpose of creating an ornithological reserve of local importance. Field surveys were conducted throughout the 2018-2019 seasons; materials of scientific publications, professional literature, ornamental ornithologists' reports were also elaborated. The specifics of the topical and trophic connections of the avifauna of the tract are established; identified species of animals to be protected under international and national conservation conventions.

Key words: avifauna - species structure - Ivankivskyi reserve - birds - ecological groups - species richness - bird protection.

Вступ. Сьогодні неможливо не помітити різкого загострення проблем охорони навколишнього середовища як на локальному, так і на глобальному рівнях [6, 7, 10, 15, 29]. Внаслідок інтенсивного розширення площ сільгоспугідь в межах Східного Поділля швидко скорочуються ареали існування багатьох нативних видів тварин, які не здатні настільки швидко адаптуватися до зміни умов середовища та зростання рівня антропогенного пресингу [11]. Збереження природних екосистем часто можливе лише за умови їх повного вилючення з господарського обігу та заповідання [9, 12, 16, 23]. Орнітонаселення є не тільки важливим біотичним компонентом екосистеми, але й практично завжди домінує у її структурі за видовим багатством [24] та біомасою, тому охорона населення птахів сприятиме підтриманню гомеостазу в її межах.

Розробка ефективних менеджмент-планів з охорони та функціонування об'єктів ПЗФ має ґрунтуватись на репрезентативній картині стану їх орнітоценозів. Такі відомості можуть бути одержані лише в результаті моніторингових робіт, що дозволять не лише з'ясувати поточний стан орнітопопуляцій, але й спрогнозувати темпи та напрямки динаміки основних показників угруповань птахів.

Район дослідження, матеріал та методи. Аналіз літературних джерел продемонстрував, що авіфауна Липовецького району Вінниччини ніколи спеціально не вивчалася [2, 13]. Відомості ж про видову структуру орнітофауни цієї території

можна одержати виключно з результатів досліджень, що стосуються Східного Поділля загалом [1, 3-5, 8, 14, 20-22, 32].

Орнітологічний заказник «Іванківський» пропонується створити в долині р. Сібок, що є правою притокою р. Сіб (басейн Південного Бугу) на площі в 23,7 га. Дане урочище знаходиться в південних околицях с. Іваньки Липовецького району Вінницької області. В межах біотопу домінує лучно-степова рослинність з розрідженими чагарниковими заростями та деревними насадженнями.

Оскільки дана територія є найбільш припіднятим елементом Українського кристалічного щита, кристалічні породи тут залягають неглибоко, що визначає специфіку ґрунтового покриву, а як наслідок – видової структури рослинного світу.

Найдійовішим рельєфоутворюючим чинником є водно-ерозійні процеси, в результаті яких територія набула вигляду слабо-хвилястого невиразно почленованого плато.

Клімат помірно-континентальний, помірно вологий.

Згідно з даними публічних карт Держгеокадастру, дане урочище знаходиться на землях запасу сільськогосподарського призначення, які знаходяться в державній власності. Вид угідь – пасовище.

Інвентаризацію видового складу фауни території здійснювали шляхом проведення облікових робіт за стандартними методиками [19], за характерними слідами життєдіяльності тварин, шляхом огляду можливих схованок та природних пасток.

Авіфауну урочища вивчали з застосування маршрутного методу (методу лінійних трансект), під час сезонних міграцій – точковим методом [10]. Присутність на досліджуваній території птахів з нічною та сутінковою активністю встановлювали шляхом реєстрації відповідей на відтворення фонограм їхніх голосів [17, 18].

Усі польові дослідження виконували впродовж різних сезонних періодів 2019-2020 років з 15.11.2018р. – до 15.11.2019р. В межах зазначеного періоду були виділені окремі проміжки, що відображають різні сезонні аспекти річного циклу птахів [10]: період осінніх міграцій та кочівель (1.10-14.11), зимовий період (15.11-15.03), період весняних міграцій (16.03-30.04), гніздовий період (1.05-15.07), післягніздовий період (16.07-31.08).

За час польових робіт обліковими маршрутами було пройдено понад 110 км.

Характеристика чисельності птахів кожного виду мала вигляд бальної системи: багаточисельні (CC) – 100-999,9 ос/км², звичайні (C) – 10-99,9 ос/км², малочисельні (R) – 1-9,9 ос/км², рідкісні (RR) – 0,1-0,9 ос/км².

Результати та обговорення. Специфіка видової структури угруповань хордових тварин в межах дослідженої території визначається поєднанням її мікрокліматичних та орографічних рис, характером та ступенем антропогенного впливу на стацію. Також істотно впливає видова структура й характер фітоценозів території, насамперед їх дендрокомпонент.

Впродовж різних сезонів року вивчена територія підтримує існування 82 видів

фауни, що належать до типу Chordata. Це, зокрема, 2 види класу Amphibia, 1 вид класу Reptilia (табл. 1), 68 видів класу Aves (табл. 3) та 11 видів класу Mammalia (табл. 2).

Істотно вищі показники видового багатства орнітокомпоненту в структурі фауни хребетних притаманне майже для всіх екосистем Східного Поділля [24].

Таблиця 1

Фауністична структура земноводних і плазунів в околицях с. Іванька (Липовецький р-н, Вінницька обл.)

Видова назва		Відносна чисельність	Охоронні категорії	
латинська	українська		БК	IUCN
<i>Pelobates fuscus</i>	Землянка звичайна	малочисельний	II	LC
<i>Bufo bufo</i>	Ропуха звичайна	малочисельний	–	LC
<i>Lacerta agilis</i>	Ящірка прудка	звичайний	II	LC

Умовні скорочення: БК – Бернська Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (1979р.); IUCN – охоронні списки Міжнародного союзу охорони природи (Міжнародний союз охорони природи (International Union for Conservation of Nature); II і III – додатки Боннської та Бернської конвенцій.

В структурі теріофауни даної території було виявлено лише 11 видів, що становить близько 17% від загального числа видів цього класу в структурі хордових тварин Вінниччини [24, 31].

Практично усі відмічені нами види ссавців, подібно до птахів, використовують межі вивченого біотопу тільки для полювання. Виключенням є низка представників ряду Гризуни (Rodentia), які тісно ж пов’язані зі стацією впродовж усіх сезонів року.

Загалом, фауністична структура теріофауни території в таксономічному відношенні включає 11 видів тварин, що об’єднуються в 10 родів, 7 родин та 5 рядів.

Таблиця 2

Фауністична структура ссавців в околицях с. Іванька (Липовецький р-н, Вінницька обл.)

Видова назва		Відносна чисельність	Охоронні категорії			
латинська	українська		ЧКУ	БК	БнК	IUCN
<i>Lepus europaeus</i>	Засць сірий	звичайний	-	-	-	LC
<i>Apodemus agrarius</i>	Житник пасистий	звичайний	-	-	-	LC
<i>Sylvaeus tauricus</i>	Мишак жовтогрудий	чисельний	-	-	-	LC
<i>Myodes glareolus</i>	Нориця руда	звичайний	-	-	-	LC
<i>Microtus arvalis</i>	Полівка європейська	малочисельний	-	-	-	LC
<i>Erinaceus roumanicus</i>	Їжак білочеревий	звичайний	-	III	-	LC
<i>Talpa europaea</i>	Кріт європейський	чисельний	-	-	-	LC
<i>Plecotus auritus</i>	Вухань бурий	рідкісний	Вр	II	II	LC
<i>Vulpes vulpes</i>	Лис рудий	звичайний	-	-	-	LC
<i>Mustela nivalis</i>	Ласиця	звичайний	-	III	-	LC
<i>Martes martes</i>	Куниця лісова	звичайний	-	III	-	LC

Умовні скорочення: як у табл. 1.

У видовій структурі авіфауни вивченої території вдалося виявити перебування 68 видів птахів, які в таксономічному сенсі об’єднуються в 51 рід, 30 родин та 13 рядів. Більше половини видів (61,8%) є представниками ряду Горобцеподібні Passeriformes.

Решту 12 рядів представляють лише 38,2% відмічених видів (табл. 3).

Важливо зазначити, що перебування представників видів птахів, наведених в таблиці 3, на території дослідженого урочища часто суттєво різнилося впродовж різних сезонних періодів. Найсуттєвіше на подібні зміни видової структури птахів упродовж року впливав різний характер топічних зв'язків авіфауни. Так, нами були відмічені птахи, яких прийнято відносити до гніздових та перелітних, осілих а також пролітних (рис. 1)

Таблиця 3

**Фауністична структура птахів в околицях с. Іванька
(Липовецький р-н, Вінницька обл.)**

Видова назва		Відносна чисельність	Охоронні категорії			
латинська	українська		ЧКУ	БК	БнК	IUCN
<i>Ciconia ciconia</i>	Лелека білий	звичайний	-	II	II	LC
<i>Pernis apivorus</i>	Осоїд	рідкісний	-	II	II	LC
<i>Milvus migrans</i>	Шуліка чорний	малочисельний	Вр	II	II	LC
<i>Circus cyaneus</i>	Лунь польовий	рідкісний	Рд	II	II	LC
<i>Accipiter gentilis</i>	Яструб великий	звичайний	-	II	II	LC
<i>A. nisus</i>	Яструб малий	звичайний	-	II	II	LC
<i>Buteo lagopus</i>	Зимняк	малочисельний	-	II	II	LC
<i>B. buteo</i>	Канюк звичайний	звичайний	-	II	II	LC
<i>Falco subbuteo</i>	Підсоколик великий	рідкісний	-	II	II	LC
<i>F. tinnunculus</i>	Боривітер звичайний	малочисельний	-	II	II	LC
<i>Perdix perdix</i>	Куріпка сіра	рідкісний	-	III	-	LC
<i>Coturnix coturnix</i>	Перепілка	звичайний	-	III	II	LC
<i>Vanellus vanellus</i>	Чайка	рідкісний	-	III	II	NT
<i>Columba palumbus</i>	Припутень	звичайний	-	-	-	LC
<i>C. livia f. domestica</i>	Голуб сизий	звичайний	-	III	-	LC
<i>Streptopelia turtur</i>	Горлиця звичайна	малочисельний	-	III	-	LC
<i>Cuculus canorus</i>	Зозуля	звичайний	-	III	-	LC
<i>Asio otus</i>	Сова вухата	звичайний	-	II	-	LC
<i>Strix aluco</i>	Сова сіра	малочисельний	-	II	-	LC
<i>Caprimulgus europaeus</i>	Дрімлюга	малочисельний	-	II	-	LC
<i>Apus apus</i>	Серпокрилець чорний	звичайний	-	III	-	LC
<i>Merops apiaster</i>	Бджолоїдка	малочисельний	-	II	II	LC
<i>Upupa epops</i>	Одуд	звичайний	-	II	-	LC
<i>Jynx torquilla</i>	Крутиголовка	звичайний	-	II	-	LC
<i>Dendrocopos major</i>	Дятел звичайний	звичайний	-	II	-	LC
<i>D. medius</i>	Дятел середній	звичайний	-	II	-	LC
<i>Hirundo rustica</i>	Ластівка міська	звичайний	-	II	-	LC
<i>Delichon urbica</i>	Ластівка сільська	чисельний	-	II	-	LC
<i>Galerida cristata</i>	Посмітюха	звичайний	-	III	-	LC
<i>Alauda arvensis</i>	Жайворонок польовий	чисельний	-	III	-	LC
<i>Anthus trivialis</i>	Щеврик лісовий	звичайний	-	II	-	LC
<i>Motacilla flava</i>	Плиска жовта	звичайний	-	II	-	LC
<i>Lanius collurio</i>	Сорокопуд терновий	звичайний	-	II	-	LC
<i>Oriolus oriolus</i>	Вивільга	звичайний	-	II	-	LC
<i>Sturnus vulgaris</i>	Шпак звичайний	чисельний	-	-	-	LC
<i>Garrulus glandarius</i>	Сойка	звичайний	-	-	-	LC
<i>Pica pica</i>	Сорока	звичайний	-	-	-	LC

<i>Corvus cornix</i>	Ворона сіра	малочисельний	-	-	-	-
<i>C. corax</i>	Крук	звичайний	-	III	-	LC
<i>Bombus garrulus</i>	Омелюх	малочисельний	-	II	-	LC
<i>Sylvia atricapilla</i>	Кропив'янка чорноголова	звичайний	-	II	-	LC
<i>S. borin</i>	Кропив'янка садова	звичайний	-	II	-	LC
<i>S. communis</i>	Кропив'янка сіра	звичайний	-	II	-	LC
<i>S. curruca</i>	Кропив'янка прудка	малочисельний	-	II	-	LC
<i>Phylloscopus collybita</i>	Вівчарик-ковалик	звичайний	-	II	-	LC
<i>Regulus regulus</i>	Золотомушка жовточуба	звичайний	-	II	-	LC
<i>Saxicola rubetra</i>	Трав'янка лучна	звичайний	-	II	II	LC
<i>S. torquata</i>	Трав'янка чорноголова	малочисельний	-	II	II	LC
<i>Turdus pilaris</i>	Чикотень	малочисельний	-	III	II	LC
<i>T. merula</i>	Дрізд чорний	звичайний	-	III	II	LC
<i>T. philomelos</i>	Дрізд співочий	звичайний	-	III	II	LC
<i>Aegithalos caudatus</i>	Синиця довгохвоста	звичайний	-	II	-	LC
<i>Parus palustris</i>	Гаїчка болотяна	звичайний	-	II	-	LC
<i>P. caeruleus</i>	Синиця блакитна	звичайний	-	II	-	LC
<i>P. major</i>	Синиця велика	звичайний	-	II	-	LC
<i>Sitta europaea</i>	Повзик	малочисельний	-	II	-	LC
<i>Passer montanus</i>	Горобець польовий	звичайний	-	III	-	LC
<i>Fringilla coelebs</i>	Зяблик	звичайний	-	III	-	LC
<i>F. montifringilla</i>	В'юрок	малочисельний	-	III	-	LC
<i>Chloris chloris</i>	Зеленяк	звичайний	-	II	-	LC
<i>Spinus spinus</i>	Чиж	звичайний	-	II	-	LC
<i>Carduelis carduelis</i>	Щиглик	звичайний	-	II	-	LC
<i>Acanthis cannabina</i>	Коноплянка	звичайний	-	II	-	LC
<i>A. flammea</i>	Чечітка звичайна	малочисельний	-	II	-	LC
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Снігур	звичайний	-	III	-	LC
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Костогрис	малочисельний	-	II	-	LC
<i>Emberiza calandra</i>	Просянка	звичайний	-	III	-	LC
<i>E. citrinella</i>	Вівсянка звичайна	звичайний	-	II	-	LC

Умовні скорочення: як у табл. 1.

Представників тих видів птахів, які впродовж всього року тримаються в межах однієї території, здійснюючи при цьому кочівлі на недалекі відстані, прийнято називати осілими. До даної категорії нами також були віднесені ті види птахів, чие гніздування безпосередньо в межах даного урочища виявлено не було, проте вони достовірно гніздилися на прилеглих територіях, а даний біотоп регулярно відвідували у пошуках їжі. За даними обліків було виявлене перебування 22 видів осілих птахів, що складає 32,4% його авіфауни (рис. 1). Безпосередньо в межах урочища були відмічені на гніздуванні лише 8 видів птахів (11,8%).

Лише в ході гніздового періоду дану територію використовують гніздові та перелітні птахи. По завершенні репродуктивних процесів вони відкочовують до традиційних місць зимівлі. В межах біотопу були відмічені 33 види птахів даної категорії, що складає майже половину (46,8%) орнітофауни дослідженого урочища. Безпосередньо в межах стації з них гніздиться 22 види (32,4%) (рис. 1).

Достатньо багаточисельну групу (11 видів або 16,2%) формують ті види птахів,

які не гніздяться безпосередньо на дослідженій території, однак достовірно гніздують у прилеглих стаціях, здійснюючи регулярні або спорадичні інвазії до досліджуваного урочища.

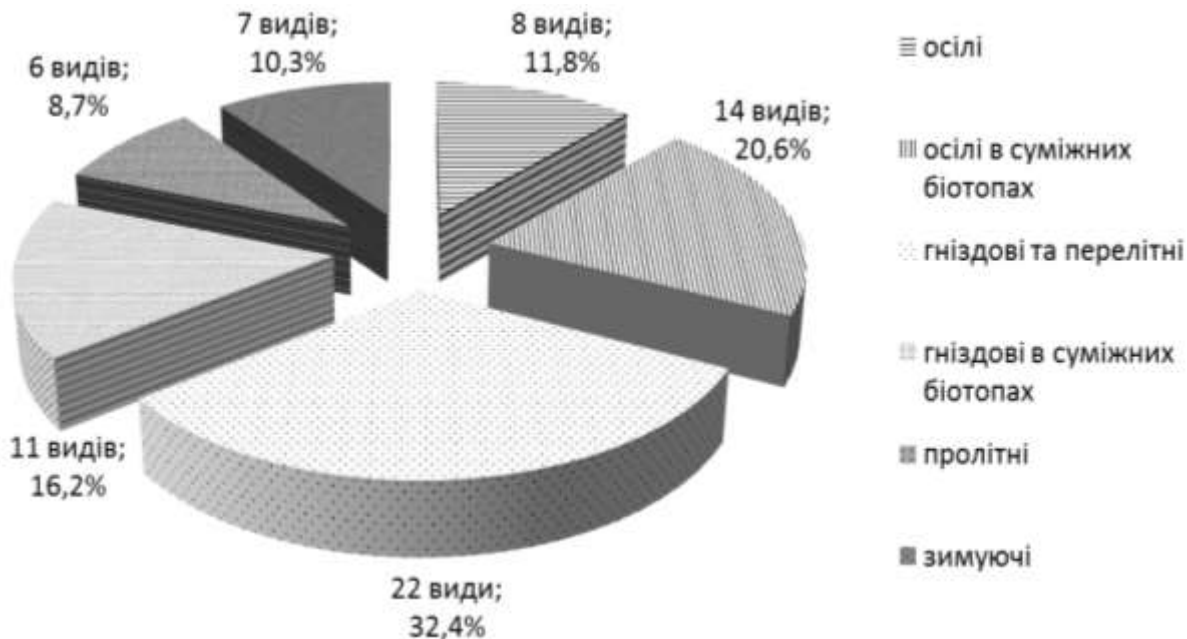

Рис. 1. Птахи дослідженого урочища за характером використання території

З початком сезонних (весняних та осінніх) міграцій авіфауна дослідженого урочища збагачується ще 6 видами птахів, що складає близько 8,7% від усіх видів птахів, виявлених тут впродовж року (рис. 1). Насамперед, це види птахів, які є типовими гніздовими видами в Лісовій природній смузі України або високих широтах Європи.

Групу зимуючих птахів формують 7 видів (10,3%). Ці птахи періодично або регулярно відмічаються на території досліджуваного урочища (рис. 1).

З огляду на місця (ярус, субстрат) розміщення гнізд, в гніздовій авіфауні урочища представлені кілька основних категорій: наземногніздові, дуплогніздові, кроногніздові птахи а також гніздові паразити (рис. 2).

Абсолютно природнім, на наш погляд, є абсолютне домінування угруповання кроногніздових видів у межах дослідженої території. Така гніздобудівна стратегія є найбільш вигідною, демонструючи порівняно високі показники успішності гніздування з огляду на виражений антропогенний тиск у поєднанні з високою щільністю населення одомашнених і частково диких хижих ссавців. Так, кроногніздових птахів було відмічено 16 видів, що складає 53,4% від всіх гніздових видів даної території (рис. 2).

Наразі спостерігаються високі темпи деградації біотопу лучно-пасовищного типу в результаті заростання самосівом *Pinus sylvestris* L. *Pyrus communis* L. При цьому авіфауна урочища реагує на подібні зміни доволі повільно – донині в структурі гніздової орнітофауни стації присутні 12 видів (40%) кампофільних птахів,

які розташовують свої гнізда на землі – наземногніздові (рис. 2).

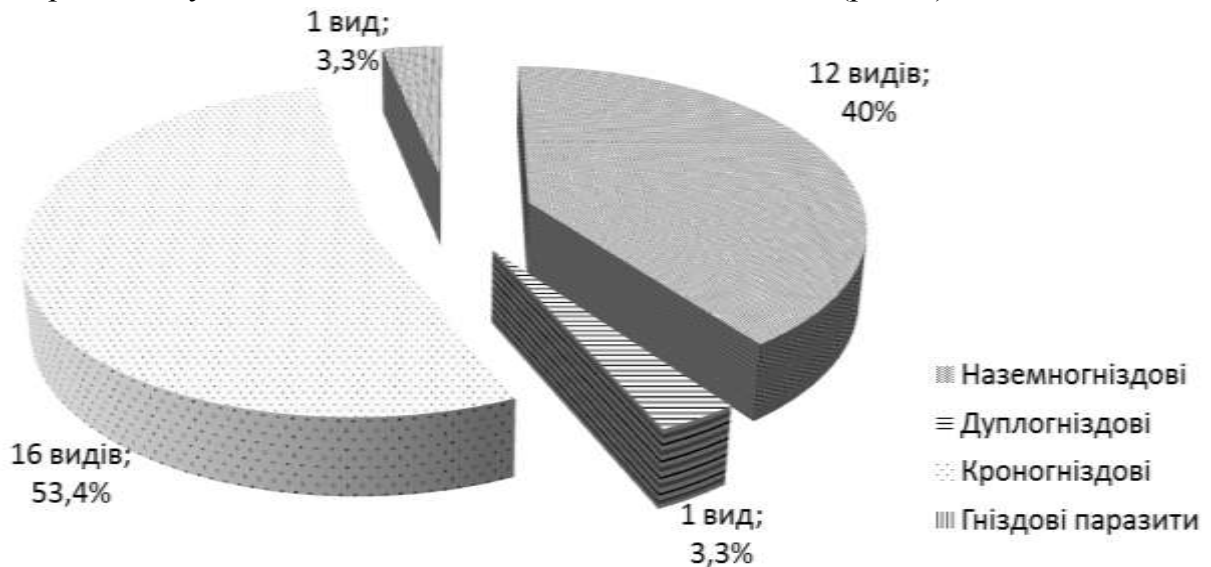

Рис. 2. Категорії авіфауни дослідженого урочища за місцем гніздування

Через молодий вік дендроценозів в межах урочища існує помітний дефіцит дерев, в яких можуть формуватися природні дупла. У зв'язку з цим у видовій структурі гніздової авіфауни присутній лише 1 вид (3,3%) дуплогніздових птахів, а саме *Sturnus vulgaris*.

Також єдиним (1 вид, 3,3%) представником екологічної групи гніздових паразитів є *Cuculus canorus* (рис. 2).

Видова структура та чисельність птахів будь-якого регіону істотним чином визначається їхньою трофічною орієнтацією та трофічним потенціалом території.

Серед птахів, відмічених в межах дослідженого урочища, присутні представники 7 груп, що різняться структурою свого раціону (рис. 3).

Встановлено, що більше половини виявлених на території птахів споживають переважно наземних безхребетних тварин. З них 19 видів, або 27,9% живляться практично виключно червами, членистоногими на різних стадіях розвитку (павукоподібними та комахами), рідше – м'якунами. Доповнюють свій раціон рослинними компонентами – насамперед, вегетативними частинами рослин, насінням і ягодами ще 17 видів (25%) птахів (рис. 3).

Зазначимо, що наземні безхребетні тварини входять до раціону ще 14 видів (20,7%) птахів як додаткова складова, або ж використовуються ними для вигодовування пташенят. Необхідно зауважити, що головними компонентами раціону згаданих елементів авіфауни є, насамперед, насіння та ягоди рослин, які вони масово споживають в період з кінця літа й до початку весни (рис. 3).

Також у межах дослідженого урочища відмічено по 6 видів птахів (відповідно по 8,8%), чий раціони включають: виключно хордових тварин, або хордових у майже рівних пропорціях з безхребетними. Такі птахи належать до групи хижих і ними традиційно є, насамперед, представники ряду Falconiformes [27] а також більшість видів Ciconiiformes [25, 26].

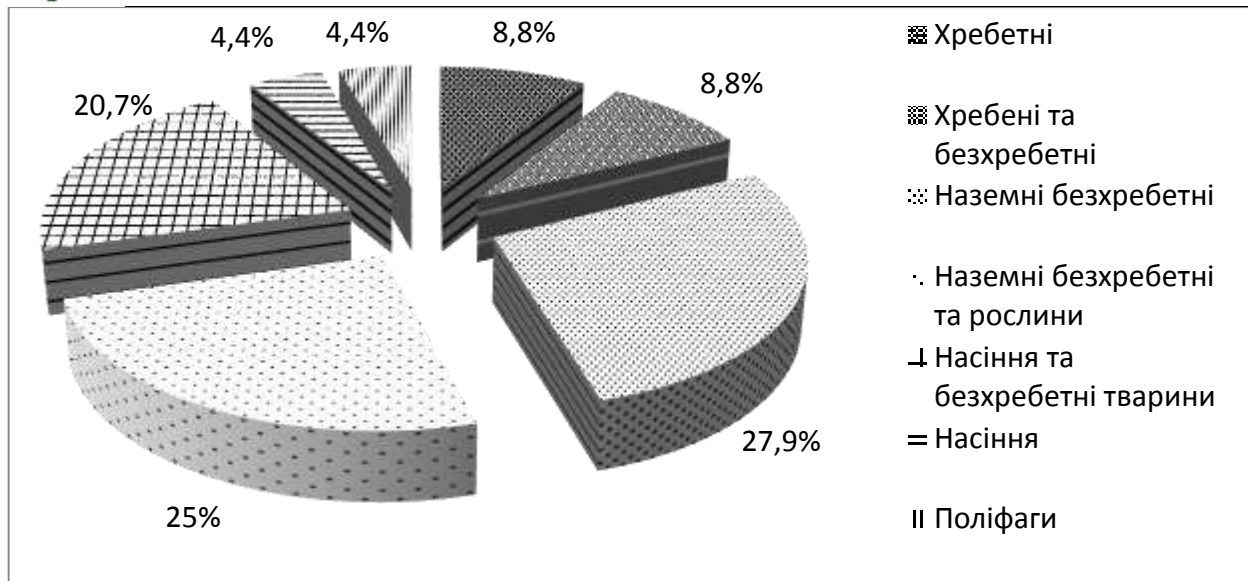

Рис. 3. Структура авіфауни дослідженого урочища за характером раціону

Тих птахів, чий раціон формує виключно рослинна їжа (облігатні фітофаги), відмічено лише 3 види, або 4,4% (рис. 3).

Такою ж виявилась кількість видів птахів, яких вважають поліфагами – їхній раціон поєднує їжу тваринного і рослинного походження у майже рівних пропорціях (рис. 3).

Серед відмічених в межах урочища на південній околиці с. Іваньки 82 видів хордових тварин, 3 види наразі включені до Червоної книги України [30]. Це, зокрема, вухань бурий *Plecotus auritus* (статус «вразливий»), лунь польовий *Circus cyaneus* (статус «рідкісний») та шуліка чорний *Milvus migrans* (статус «вразливий»). Зауважимо, що в межах вивченої території названі види трапляються виключно в ході сезонних міграцій (*C. cyaneus* та *M. migrans*), або ж здійснюють регулярні трофічні інвазії (*P. auritus*).

Практично усі хордові тварини, час перебування було вставлене у межах дослідженої території, включені до Червоних списків МСОП (IUCN Red List): 80 видів зі статусом LC (Least Concern). Вищий охоронний статус – NT (Near Threatened) має лише *Vanellus vanellus* [28].

Переважає більшість, а саме 69 видів відмічених тварин, включені до 2 та 3 додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція, 1979р.). Із них 21 вид підлягає охороні (додаток 3), а 48 видів – підлягають суворій охороні (додаток 2) [28].

Під охороною додатку 2 Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннська конвенція, 1979р.) перебуває ще 19 видів тварин фауни дослідженого урочища [30].

Головними факторами ризику для фауни вивченого урочища можна вважати браконьєрство, надмірну розораність та відсутність спеціального охоронного режиму, який забезпечив би статус заказника місцевого значення.

В недалекому минулому на дослідженій ділянці території активно випасали велику рогату худобу, що забезпечувало сталий ступінь залуження. Через суттєве скорочення поголів'я худоби в селянських господарствах та припинення експлуатації території у якості пасовища, простежуються швидкі темпи заростання урочища чагарниковою і деревною рослинністю. Такі процеси призводять до докорінної зміни ландшафтної структури та видового складу тваринного світу.

Обмеження, часткова або повна заборона певних видів діяльності здатні посприяти збереженню видового багатства фауни урочища.

Водночас, необхідно дозволяти будь-які види наукової, освітньої, культурної, рекреаційної та господарської діяльності, заходи з благоустрою території, що не протирічать меті та завданням заказника.

Вважаємо, що створення заказника місцевого значення «Іваньківський» сприятиме збереженню типової для Східного Поділля лучної екосистеми, збільшить відсоток заповідних земель на території Липовецького району Вінниччини, стане важливим структурним елементом в мережі об'єктів сільського зеленого туризму.

Територія, в межах якої планується створення заказника місцевого значення «Іваньківський», має природоохоронне, освітнє, виховне, рекреаційне та естетичне значення. В межах даного урочища представлена природна екосистема Подільського регіону, що відіграє роль в підтримці екологічного гомеостазу, є важливим структурним елементом екологічної мережі районного та регіонального значення. Також дане територія забезпечує збереження не лише фонових нативних, але й рідкісних та зникаючих представників флори та фауни Східного Поділля.

Висновки. Упродовж року в межах урочища трапляється 82 види хордових тварин: 2 види класу Amphibia, 1 вид класу Reptilia, 68 видів класу Aves, 11 видів класу Mammalia.

З огляду на характер використання території, авіфауна урочища представлена 5 групами: осілі – 22 види (32,4%), гніздові та перелітні – 33 види (46,8%), гніздові в прилеглих стаціях – 11 видів (16,2%), транзитні – 6 видів (8,7%), зимуючі – 7 видів (10,3%). За локалізацією гнізд птахи території є: кроногніздовими – 16 видів (53,4%), наземногніздовими – 12 видів (40%), дуплогніздовими та гніздовими паразитами – по 1 виду (по 3,3%).

За характером раціону птахи дослідженого урочища формують 7 груп. Наземних безхребетних споживають 19 видів (27,9%), наземних безхребетних та рослинні корми – 17 видів (25%), рослину їжу та безхребетних тварин – 14 видів (20,7%), виключно тварин – 12 видів (17,6%), споживачів виключно рослинної їжі та поліфагів – по 3 види (по 4,4%).

Створений орнітологічний заказник дозволить зберегти типову для Східного Поділля структуру ландшафтних компонентів, їхню флору та фауну. Даний об'єкт матиме важливе значення у природоохоронному, освітньо-виховному, естетичному та рекреаційному сенсі.

Список літератури

1. Матвійчук О.А. Орнітофауна аквально-болотних комплексів середніх міст центральної частини Дністровсько-Дніпровської лісостепової провінції (на прикладі м. Вінниці). *Актуальні питання природничо-географічних наук: основні наукові проблеми та перспективи дослідження*. Вип. 5. Вінниця, 2003. С. 95.
2. Матвійчук О.А. Історія вивчення птахів водно-болотних комплексів Верхнього і Середнього Побужжя. *Сучасні проблеми зоологічної науки: Всеукраїнська наукова конференція: наукові читання, присвячені 170-річчю заснування кафедри зоології та 100-річчю з дня народження О.Б. Кістяківського*, 16-18 вер. 2004 р. Київ-Канів, 2004. С. 112-113.
3. Матвійчук О.А. Орнітофауністична характеристика водно-болотних комплексів м. Вінниці. *Молодь, освіта, наука, культура та національна самосвідомість: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф.*, 15-16 квіт. 2004 р. Київ, 2004. Т.5. С.72-74.
4. Матвійчук О.А. Видовий склад птахів антропогенних ландшафтів м. Вінниці в осінньо-зимовий період. *Теорія і практика сучасного природознавства*. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2005 р. С.124-128.
5. Матвійчук О.А. Орнітофауна водно-болотних комплексів м. Вінниці. *Наукові записки ТНПУ ім. Володимира Гнатюка. Серія: Біологія*. 2005 р. №1-2 (25). С. 40-44.
6. Матвійчук О.А. Сучасний стан і проблеми охорони авіфауни Вінницької області. *Актуальні питання географічних, біологічних та хімічних наук. Основні наукові проблеми та перспективи дослідження*. Вип. 3. Вінниця, 2006. С.90-91.
7. Матвійчук О.А., Пірхал А.Б. Заходи щодо збереження орнітофауни водно-болотних комплексів Східного Поділля. *Еколого-фауністичні особливості водних та наземних екосистем: матеріали наук. конф.*, присвяченої 100-річчю від дня народження професора Всеволода Ілліча Здуна 12-13 лют. 2008 р. Львів, 2008. С. 109-113.
8. Матвійчук О.А., Гулеватий О.В. Осінньо-зимові авіфауна водоем м. Вінниці. *Актуальні питання географічних, біологічних та хімічних наук. Основні наукові проблеми та перспективи дослідження*. Вип. 5(10). Вінниця, 2008. С. 73-75.
9. Матвійчук О.А., Серебряков В.В. Проблеми охорони птахів заповідних територій Вінницької області. *Зоологічна наука у сучасному суспільстві: матеріали Всеукр. наук. конф.*, присвяченої 175-річчю заснування кафедри зоології, 15-18 вер. 2009 р. Київ: Фітосоціоцентр, 2009. С. 279-281.
10. Матвійчук О.А. Видова структура орнітоценозів Верхнього і Середнього Побужжя в умовах антропогенної трансформації екосистем: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. біол. наук: 03.00.16. Одеса, 2011. 21 с.
11. Матвійчук О.А. Вплив екзогенних чинників на орнітофауну Верхнього і Середнього Побужжя. *Науковий Вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.11. С.128-133.
12. Матвійчук О.А. Авіфауна дендроландшафтів Буго-Деснянського загальнозоологічного заказника. *Науковий Вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.3. С.64-70.
13. Матвійчук О. Ретроспективна оцінка орнітофауни Подільського Побужжя. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. №2 (302). С. 61-65.
14. Матвійчук О.А. Видовий склад та екологічна структура авіфауни Верхнього і Середнього Побужжя. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія: Біологія*. 2015р. №2 (63). С. 41-46.
15. Матвійчук О.А. Особливості формування авіфауни антропогенно-трансформованих екосистем верхнього і середнього Побужжя. *Актуальні проблеми сучасної біології та методики її викладання: зб. наук. праць звітної наук. конф. викладачів ВДПУ за 2016-2017 н.р.* Вінниця, 2017. С. 4-24.
16. Матвійчук О.А. Попередня оцінка авіфауни Ладизинського водосховища *Актуальні проблеми біології та методика її викладання у закладах вищої освіти: зб. наук. праць звітної наук. конф. викладачів ВДПУ за 2018-2019 н.р.* Вінниця, 2019. С. 45-58.
17. Матвійчук О.А., Пірхал А.Б. Попередня оцінка видового складу сов Вінницької області. *Актуальні питання географічних, біологічних та хімічних наук. Основні наукові проблеми та перспективи дослідження*. Вінниця, 2011. Вип. 8(13). С. 133-134.
18. Матвійчук О.А. Похвалюк С.П. Особливості формування та функціонування зимівель сови вухатої *Asio otus* L. у м. Вінниці. *Сучасні проблеми біологічної науки та методика її викладання у закладах вищої освіти: зб. наук. праць звітної наук. конф. викладачів ВДПУ за 2017-2018 н.р.* Вінниця, 2018. С. 4-12.

19. Матвійчук О.А., Серебряков В.В. Орнітофауна Верхнього і Середнього Побужжя. Київ, 2010. 280 с.
20. Матвійчук О.А., Куценко І.І., Волинець О.І. Зимова орнітофауна урбоценозів Східного Поділля (на прикладі м. Вінниці). *Naukowa przestrzen Europy – 2013*: mater. IX międzynar. nauk.-prakt. konf., 07-15 kwiet. 2013 г. Przemysł, 2013. P. 30-33.
21. Матвійчук О.А., Мельник А.Ю. Птахи садів Вінницької області. *Актуальні питання географічних, біологічних та хімічних наук. Основні наукові проблеми та перспективи дослідження*. Вінниця, 2013. Вип. 10 (15). С. 159-161.
22. Матвійчук О.А., Мельник А.Ю., Хрущов С.О. Еколого-фауністична характеристика орнітонаселення плодкових садів Вінницької області. *Věda a technologie: krok do budoucnosti – 2014*: mater. X mezinár. věd.-prakt. conf., 27 února – 05 března 2014 г. Praha, 2014. P. 59-64.
23. Матвійчук О.А., Пірхал А.Б. Авіфауна загальнозоологічного заказника «Згарський». *Вивчення та збереження біорізноманіття в сучасних умовах*: матеріали. заоч. Всеукр. наук. конф., присв. 180-річчю заснув. каф. зоології. Київ, 2014. С 44-46.
24. Матвійчук О.А., Пірхал А.Б., Ремінний В.Ю. Кадастр наземних тетрапод Вінницької області. Вінниця, 2015. 436 с.
25. Матвійчук О.А. Пірхал А.Б., Півторак А.М., Пльонсак І.А., Слубська Г.Ф. Трофічні зв'язки орнітонаселення загальнозоологічного заказника «Згарський». *Vědecké pokrok na přelomu tisíciletých věd – 2017*: materiály XIII Mezinár. věd.-prakt. konf., 22-30 květ. 2017 г. Vol. 10. Praha, 2017. P. 34-37.
26. Матвійчук О.А., Варварук Л.Ю., Півторак А.М., Пльонсак І.А., Слубська Г.Ф. Еколого-біотопічні групи гніздових птахів Згарського загальнозоологічного заказника. *Trends of Modern Science – 2017*: materials of the XIII Intern. scient. and pract. confer., May 30 – June 07, 2017. Sheffield, 2017. P. 18-21.
27. Матвійчук О.А., Парашук К.П., Суханова О.В., Дика Л.П., Донська А.А. Топічні та трофічні зв'язки представників рядів Falconiformes і Strigiformes фауни м. Вінниці. *Trends of Modern Science – 2017*: materials of the XIII Intern. scient. and pract. confer., May 30 – June 07, 2017. Sheffield, 2017. P. 22-24.
28. Матвійчук О.А. Пірхал А.Б., Відуєцький А.В. Птахи Вінниччини. Вінниця, 2017. 328 с.
29. Матвійчук О.А., Пірхал А.Б. Структура орнітофауни заплави середньої течії р. Згар. *Ukrainian Journal of Ecology*. 2018. № 8(1). С. 297-306.
30. Раритети тваринного світу Поділля: стан, загрози, збереження / О.В. Мудрак та ін.; за заг. ред. О.В. Мудрака. Вінниця, 2015. 564с.
31. Ремінний В.Ю., Матвійчук О.А. Природа Вінниччини. Земноводні та плазуни. Вінниця, 2018. 128с.
32. Серебряков В.В., Матвійчук О.А. Попередня оцінка стану орнітоценозів антропогенних ландшафтів Верхнього Побужжя у гніздовий період. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія: Біологія*. 2006. № 3-4 (30). С. 94-100.